

В разову спеціалізовану вчену раду ДФ 2023-56
в Національному юридичному університеті
імені Ярослава Мудрого
61024 м. Харків, Пушкінська, 77

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

ДОДЕНКО ІРИНИ ВОЛОДИМИРІВНИ на тему:

**«ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТУВАННЯ АВІАЦІЙНИХ
(ПОВІТРЯНИХ) ПЕРЕВЕЗЕНЬ»**, поданої на здобуття наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Авіаційна галузь є ключовим сегментом світової економіки, створення стабільного та прозорого інвестиційного середовища в Україні є важливою умовою для подальшого її розвитку та післявоєнного відновлення. Забезпечення чітких нормативних рамок є необхідністю для залучення інвестицій у сферу авіаційних технологій, підвищення безпеки та підтримки інноваційних рішень. Адже, активна конкуренція на світовому ринку вимагає від країн вдосконалення своїх інвестиційних стратегій. Україна, яка має значний потенціал у галузі авіаційних технологій, може забезпечити стійку економічну перспективу, якщо вдало впорядкує свої інвестиційні механізми. Дослідження інституту інвестування в авіаційну індустрію підтверджує, що ефективне використання капіталовкладень може значно збільшити конкурентоспроможність національного авіасектору, сприяючи його впливовості на міжнародному рівні. Таким чином, створення оптимальних умов для інвестицій у сферу авіації в Україні не тільки підтримає економічний розвиток країни, але й сприятиме розширенню міжнародного партнерства та зміцненню позицій на глобальному ринку авіаційних послуг.

У науковій літературі проблемам реалізації ефективної політики держави у сфері регулювання інвестиційних відносин присвячено питому кількість

наукових праць. Серед найбільш вагомих досягнень слід зазначати роботи Р. П. Бойчука, В. О. Бударни, О. М. Вінник, Д. В. Задихайла, О. Р. Кібенко, Л. В. Крупи,

В. В. Кудрявцевої, В. І. Кухаря, А. В. Матвєєвої, О. П. Подцерковного, О. Е Сімсон та ін. У зазначених роботах було вирішено широке коло проблемних питань розвитку інвестиційного права, проте жодна з цих наукових робіт не визначила своєю головною метою теоретичне та науково-практичне обґрунтування господарсько-правового механізму інвестування в галузі авіаційних перевезень в Україні з урахуванням умови післявоєнного відновлення, а також надання конкретних рекомендацій щодо комплексного його вдосконалення.

Впровадження ефективного механізму інвестування в галузі авіаційних перевезень в Україні, врахування специфіки її предмету, суб'єктного складу тощо, побудованого на теоретичних наукових здобутках, є вельми актуальним, як і тема та матеріали дисертації, що є предметом цього відгуку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тему дисертаційного дослідження обрано згідно з планом науково-дослідних робіт кафедри господарського права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого в межах державної цільової комплексної програми «Правове забезпечення реалізації політики держави на пріоритетних напрямках економічного розвитку та у сфері екологічної безпеки» (номер державної реєстрації (01111U000962).

Наукова новизна дослідження. Автором вперше в Україні здійснено господарсько-правове дослідження законодавчого забезпечення і регулювання інвестування авіаційних (повітряних) перевезень. Проаналізовано масив нормативно-правової бази з інвестиційної діяльності та повітряних перевезень із застосуванням часового показника відповідно до якого виокремлено такі періоди як: світова доба, радянська доба та доба після здобуття незалежності Україною. Для розуміння тенденцій сучасного післявоєнного відновлення держави автором розглянуто військові конфлікти що відбувалися як на теренах сучасного

Європейського союзу так і за його межами, що дозволило запропонувати власне бачення такого відновлення. Суспільні відносини, що виникають в процесі провадження господарської діяльності з авіап перевезень та інвестування в таку діяльність, як спосіб повоєнного відновлення, господарсько-правовий механізм та його законодавче втілення в інвестуванні в галузі авіаційних перевезень з метою повоєнного відновлення і становлять об'єкт та предмет дослідження зазначеної дисертаційної роботи.

Дисертація виконана на високому науково-теоретичному рівні з огляду на проведений аналіз розвитку законодавства в сфері інвестування в галузі авіаційних перевезень в Україні та за кордоном, а також авторські спроби визначити правові поняття тощо.

Заслуговує на увагу положення, відповідно до якого шлях відновлення як зруйнованої інфраструктури та рухомого складу авіаперевізника, процес повоєнного відновлення національної економіки шляхом поновлення інвестиційних потоків, у форматі розширеного відтворення, а також збереження абсолютного тренду невинного розвитку авіа-вантажних перевезень, що стимулюються розвитком електронної комерції як каталізатору розвитку бізнесу та потребують спеціальної інфраструктури вимагають подальшої диференціації, запропонованої у ст. 10 Господарського кодексу України, внутрішньої класифікації напрямів економічної політики за видами. Зокрема, легалізації транспортної політики, як піднапрямку структурно-галузевої політики держави. Визначено, що така легалізація є нагальною необхідністю, адже вона відкриває шлях для прогресивних змін в структурі суб'єктів організаційно-господарських повноважень з боку держави, їх спрямованого компетенційного навантаження, а також для розробки і прийняття та реалізації відповідних державних галузевих і підгалузевих програм економічного розвитку.

Особливу наукову цінність для розвитку науки господарського права становлять теоретичні висновки та практичні рекомендації дисертантки про те, що відновлення авіаційних перевезень та їх ефективне функціонування – це самостійний інституціоналізований об'єкт економічної політики, що включає в

себе комплекс таких її напрямів: транспортна, інвестиційна та торгівельна політика, а також являє собою окремий інститут господарсько-правового регулювання з огляду на складне співвідношення актуальних приватних та публічних господарських інтересів.

Вбачається науково доведеним висновок дисертантки про те, що необхідно визначити правовий статус та компетенції суб'єктів авіаційних (повітряних) перевезень, а саме: авіаперевізників як спеціальних суб'єктів господарювання із спеціальною та виключною правосуб'єктністю. Визначено необхідність їх віднесення до категорії господарських організацій великого бізнесу із встановленням кваліфікованих вимог до розміру та складу.

Слушною є пропозиція авторки щодо необхідності проведення масштабних, складних за своєю технологією робіт з відновлення авіаційних перевезень, потребує законодавчого запровадження спеціального режиму інвестиційної діяльності в цій сфері. Показано, що структурними елементами такого спеціального режиму мають стати: а) самі суб'єкти авіаційних перевезень-авіаційні перевізники; б) інвестори, як такі, що набувають корпоративних прав, так і ті, що інвестують на зобов'язальних засадах.

Звісно, робота містить і інші, не менш цікаві наукові положення, які визначають новизну дисертаційного дослідження, проте і цього цілком достатньо, аби стверджувати, що авторкою досягнуто головної мети дисертації, яка полягає в теоретичному та науково-практичному обґрунтуванні господарсько-правового механізму інвестування в галузі авіаційних перевезень в Україні з урахуванням умови післявоєнного відновлення.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання висновків, пропозицій та рекомендацій, сформульованих в дисертації, у процесі вдосконалення законодавства, підготовки й розроблення відповідних програмних документів органами державної влади; у навчально-методичній роботі, при підготовці наукових і навчальних видань, підручників, навчальних програм курсів «Економічне право», «Господарське право України». Запропоновані положення й висновки теоретично обґрунтовано та сформульовано

з урахуванням вимог юридичної техніки, вони можуть послужити базисом для вдосконалення законодавчого процесу у сфері відносин провадження інвестиційної діяльності в галузі повітряних перевезень.

Достовірність і обґрунтованість результатів дослідження. Дисертація І. В. Доденко вирізняється високою відповідністю структури дослідження визначеній меті та поставленим завданням. Результати представлені на високому науково-методично рівні, а викладені наукові положення та рекомендації, відрізняються вагомим аргументаційним фундаментом, ґрунтуючись на аналізі вітчизняних та зарубіжних досліджень щодо правового регулювання інвестування авіаційних перевезень.

Достовірність викладених положень забезпечена докладно обґрунтованими посиланнями на наукові праці та нормативно-правові акти, включеними до списку джерел із 80 найменувань. Конкретизація наукової новизни виконана за допомогою цих посилань, підсилюючи впевненість у вірогідності та важливості представлених досліджень.

Авторські висновки та пропозиції підкріплені публікаціями результатів у 10 наукових статтях, з яких 4 опубліковані у визначених наукових фахових виданнях з юридичних наук. Окрім того, проведені опробування дослідження відображені в 6 тезах доповідей на науково-практичних конференціях, розкриваючи ключові аспекти представленої дослідження.

Висновки та рекомендації, розроблені внаслідок аналізу обширного обсягу законодавства та системного дослідження, апробовані на науково-практичних конференціях, що підтверджує їхню наукову та практичну обґрунтованість.

У дослідженні І. В. Доденко успішно вдалося сформулювати теоретичні положення, включаючи актуальність теми, мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження. Зміст дисертації свідчить про те, що мета та завдання дослідження були досягнуті.

Практичне значення отриманих результатів полягає в створенні наукового підґрунтя для вдосконалення чинного законодавства України, розробки нормативних актів та внесення змін і доповнень у вже існуючі. Положення

дисертації можуть служити основою при розробці програм спецкурсів та методичних матеріалів для студентів вищих юридичних закладів, зокрема з курсів «Господарське право», «Економічне право» у правозастосовній практиці.

Пропозиції автора з удосконалення законодавства в сфері інвестування авіаційних перевезень та теоретичні положення отримали відповідне наукове обґрунтування, що робить дисертаційну роботу І. В. Доденко завершеним науковим дослідженням.

Наукова новизна положень і висновків дисертації. Ознайомлення зі змістом дисертації І. В. Доденко надає підстави для констатації, що вона дійсно є першим оригінальним і комплексним дослідженням актуальності теми в правовій науці України. Наведені на сторінках 14-19 рукопису дисертації коректно сформульовані положення загалом можна вважати такими, що є новими і обґрунтовано структурованими за рівнем новизни, визначеним здобувачем такими термінами, як «уперше», «удосконалено», «набули подальшого розвитку». Особлива увага приділена аналізу та обґрунтуванню теми, визначенню її актуальності та важливості у контексті сучасних викликів правового середовища України. Результати дослідження належним чином структуровані та відображені у логічній послідовності, що дозволяє визначити їхню наукову та теоретичну значущість.

Дискусійні питання і зауваження. Аналіз змісту дисертаційної роботи І. В. Доденко свідчить про творчий підхід до проведеного дослідження, що варто відзначити. Однак, деякі висновки виглядають або протирічливими, або не достатньо обґрунтованими в контексті проведених досліджень. Такі аспекти потребують додаткового наукового обґрунтування та роз'яснення з боку автора.

1. На сторінці 54 дисертаційного дослідження авторка зазначає, що державну діяльність щодо регулювання даної сфери відносин можна умовно поділити на два етапи. Визначено який період охоплює перший етап та що для нього характерно. Однак автор не конкретизує на який період припадає другий етап та чи можна виокремити період після 24.02.2022 р. і що для нього характерно.

2. Потребує конкретизації позиція автора, викладена на ст. 60 про те, що законодавче унормування господарської діяльності авіаперевезень уявляється доцільним здійснювати у вигляді кодифікації, з тим, щоб не створювати множинності джерел законодавчого врегулювання, мати єдине джерело унормування державного регулювання в цій сфері, а також для забезпечення балансу приватних і публічних інтересів в межах єдиного господарсько-правового механізму у єдиному комплексному нормативно-правовому акті, що об'єднає інвестиційні процеси, вкладення капіталу та авіаційні перевезення. Які аспекти інвестування авіаційних перевезень мають бути деталізовані та врегульовані в рамках єдиного кодифікаційного акту. Які з діючих нормативно-правових актів можуть стати основою єдиного кодифікованого акту?

3. На сторінках 82-83 дослідження здійснено аналіз положень проєкту Плану відновлення України. На ст. 85 зроблено висновок, що «проєкт Плану відновлення України потребує коригування, з урахуванням умов розгалуженої системи економічної політики держави. Окрему увагу необхідно приділяти нагальним потребам, що спровокують зростання в певній галузі виробництва – у нашому випадку це повітряні перевезення, а саме вантажні з метою уникнення «транспортного колапсу», в момент коли потреби держави будуть зростати». Але дисертантка не зазначає, які саме положення та яким чином мають зазнати змін.

4. На сторінці 111 автор робить висновок, що відповідно до ч. 2, статті 12 Господарського кодексу основним засобом впливу держави на регулювання господарської діяльності в сфері повітряних перевезень є ліцензування як один із інститутів дозвільної системи. Однак висновок ґрунтується лише на переліку засобів регулюючого впливу без оцінки їхньої ефективності, що унеможливає об'єктивне розуміння чому саме ліцензування вважається основним засобом.

5. На ст. 115 дисертантка стверджує, що комерційні перевезення ускладнені групами дозвільних документів, але не конкретизовано, в чому саме полягає ускладнення, які аспекти чи етапи діяльності авіаперевізника найбільш ускладнені. Окрім того не аргументовано чому саме це є негативним чинником для державної політики.

Не дивлячись на зазначені недоліки, дисертантка демонструє високий рівень творчості та глибокого розуміння проблеми, що вивчається. При цьому підхід до розв'язання завдань відзначається оригінальністю та новаторським підходом, а дисертаційна робота є вагомим внеском для подальшого розвитку відповідної наукової галузі.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійним науковим дослідженням, в якій відображені власні ідеї і напрацювання авторки, що дозволило вирішити поставлені у роботі завдання. Робота містить теоретичні положення і висновки, сформульовані дисертанткою особисто. Використані в дисертаційному дослідженні ідеї і положення науковців мають відповідне посилання і використані з метою підкріплення ідей автора.

Загальний висновок по дисертації. Дисертація Доденко І. В. на тему: «Правове регулювання інвестування авіаційних (повітряних) перевезень» є самостійною та завершеною науковою роботою, виконаною особисто дисертанткою у виді кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису. Дисертаційне дослідження містить науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, характеризується єдністю змісту та свідчить про особистий внесок автора.

Водночас, як видно, висловлені зауваження мають окремий характер, спрямовані на проведення під час захисту фахової дискусії та не можуть негативно вплинути на високий науковий рівень, новизну та достовірність результатів дисертації Доденко І. В.

Дисертація, враховуючи комплексність своїх наукових положень, слугує вагомим внеском у розуміння та розвиток господарсько-правового механізму інвестування в авіаційні перевезення в Україні в умовах післявоєнного відновлення

Таким чином, дисертація Доденко Ірини Володимирівни на тему: «Правове регулювання інвестування авіаційних (повітряних) перевезень» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової

установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 та наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог оформлення дисертації» зі змінами від 12.07.2019 р.), а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент,
кандидат юридичних наук
доцент кафедри патентознавства
та основ правозастосовної діяльності
Харківського національного університету
міського господарства ім. О. М. Бекетова
Місюна

К. М. Врублевська-

Підпис: *К. М. Врублевська*
Засвідчується:
Немає відд.

Жаке Раманенко